

Překlad této knihy podpořil
Fond vlámské literatury
(Vlaams Fonds voor de Letteren
www.flemishliterature.be)

Řezači kamene

PIETER
DE BUYSSER

Z holandského originálu *De Keisnijders*,
vydaného nakladatelstvím Fleuve Éditions v roce 2016,
přeložila Adéla Elbel.

Odpovědná redaktorka Ivana Tomková.

Revize překladu Kees Mercks.

Jazykové korektury Soňa Čapková.

Obálka Marek Naglmüller.

Sazba a technická redakce Renáta Plíšková

Vydalo nakladatelství Argo, www.argo.cz,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3, roku 2 016 jako svou 2 964. publikaci.

Vydání první.

Vytiskla tiskárna Těšínská tiskárna.

ISBN 978-80-257-1859-9

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod Kosmas

Sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

Tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387

E-mail: odbyt@kosmas.cz www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit

v internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

VÝCHOD

Má kobaltově modré oči, kterými se dívá, jako by neviděl jen drobnou suť, plevel a vzdálenou zeď, ale i ty své oči a vlastní zátylek. Před ním se rozprostírá zpustlý pozemek. Jeho nohy stojí vedle sebe na poslední řadě dlažebních kostek chodníku na Bachmannstrasse. Chlapec má žluté tenisky velikosti 35 a v nich ponožky, na boku obrázek jistého ušlechtilého kačera ve stíhačce. Písek je tvrdý. V noci mrzlo a slunce se teprve před chvílí vydalo na svou cestu vzhůru. Chlapec je připravený vyrazit. Zářící radostí a tváří se osudově. Na zemi vidí ustupující námrazu, pečlivě se rozplétající noční krajku. Pozemek se mu obnažuje pod nohama. Slunce mu svítí přímo do očí, ale on je nemhouří. Panenky má ještě malé jako špendlíkové hlavičky. Bez zjevné příčiny se dá do běhu. Přímo na pozemek před sebou. Se vztyčenou hlavou. Zbabělé svištění tramvají a aut pomalu utichá. Kolem uší mu hvízdá ostrý vítr. Slyší vlastní dech, slyší, jak mu pod teniskami vrže šterk. Pěstičky se mu komíhají podél trupu nahoru dolů. Teď je z něj malý bubeník, který bubnuje do narůstajícího ticha před svým břichem. A běží a výská vzrušením a přeskakuje kusy betonu, odpadky, hromady písku, plevel, pupalku a tlusticovité rostliny, jako je rozchodník. Pozemek je docela velký na to, aby se jen tak rozprostíral uprostřed města. Na jedné straně ho lemují hroutící se železná zábradlí, za nimi vysoké bloky domů a na druhé není nic než slepý beton. A pak tam jsou dvě volná prostranství, která ústí do Bachmannstrasse jedním směrem

a do Celanstrasse druhým. Chlapec, bude mu kolem deseti let, se řítí vpřed. Malé stromky mu šlehaají do nohavic, ruku si odírá o divoké keře, na nichž jsou bobule, o kterých se říká, že když je člověk sní, tak mu udělají díru do paměti. Uprostřed pozemku stojí kruhová zeď o obvodu přes sto dvacet metrů. Zeď bez začátku a konce, tři metry vysoký cylindr z kamene, písku a betonu. Chlapec dál běží dopředu, a přestože ho už od zdi dělí jen několik metrů, zrychlí. Blížeího se malého chlapce zpozoruje muž. S námahou se zvedne ze své pečlivě vyleštěné kamenné lavičky. Jeho staré klouby nemají pružnost, jež by mu umožňovala rychlé rozhodování. Postaví se před zeď a roztáhne ruce, pomalu, ne úplně zešíroka, jako by ještě váhal, co má udělat, ale v každém případě dost na to, aby zeď ochránil. Hoch běží dál. Muž rozpřáhne ruce ještě víc, aby chlapce zadržel. Hošík se zastaví těsně před zdí. Popadá dech a nadšeně hledí na vysokého muže. Stařík hledá oporu ve zdi a usmívá se.

„Dobré ráno, přišel jsi za mnou?“ Má rovné šedé vlasy. Oblek z hnědého veluru mu je trochu velký, musel zhubnout nebo se už trochu sevrknul.

„Přiběhl jsem před ostatníma!“ volá chlapec radostně.

„Vida. Umíš rychle běhat.“

„Umím i rychleje, ale to by nesměla být cesta hrbolatá.“

„Tohle není cesta,“ řekne starý muž.

„Ne, je to místo u zdi.“

„Znáš to tady?“

„Jasně. Ale jsem tady poprvý. Kdo jste?“

„Já jsem Gerrit.“

„Tak to se váš bratr jmenuje Robbert a vaše sestry Susan a Alice.“

„Lis,“ odpoví Gerrit. „Ne Alice.“ Přiblíží se k nim dvě ženy a za nimi ještě muž.

„Lis,“ představí se jedna z dam a podá mu ruku. Zdravá barva v obličejí a štíhlé tělo prozrazují, že celá ta léta dělá protahovací cvičení. Tváří se vesele a celá září. „Jak se jmenuješ?“

„Jules.“

„Ahoj, Julesi,“ pozdraví ho Lis. „Přišel ses na nás podívat?“

„Mám pro vás dárek.“

„Dárek vždycky potěší,“ poznamená Gerrit a dívá se na Julesovy prázdné ruce. „Nechceš si nejdřív trošku odpočinout?“ zeptá se Lis.

„Nepotřebuju,“ odpoví Jules. „Jsem fakt první?“

Lis se zasměje. „No, už tady před tebou pár lidí bylo.“

„Ale ti přišli a zase odešli.“

„A ty snad ne?“

„Ne, přišel jsem, abych tady zůstal.“

Mluví hrozně horlivě. Lis to připadá okouzlující, ale Jules pohrdá něhou, která jí kouká z očí. Flegmaticky si dává načas, aby si Starší prohlédl zblízka. Konstatuje, že Gerrit má takové vrásky, že by se z nich dala udělat kuličková dráha. Susan v divném módním kabátě je nejstarší, což je jedna z mnoha věcí, které už Jules ví. Teď poprvé vidí, že má tmavé oči, něžné a tvrdé jako ořech. Susan se na něj dívá se zdrcující láskou. Znervózňuje ho to. Jeho sestry se tak na něj nikdy nedívají. Dokonce ani jeho máma ne. Nedokáže tomu pohledu čelit, bojí se, nejen toho, že uvidí jeho největší tajnosti, ale že si je i zamiluje. To nesnese. Dívá se mu přímo do očí. Trpělivě. Nic neříká. Na malého Julesa to trvá až příliš dlouho, ale nedokáže se z jejího pohledu vymanit. Její čelisti, nos, na té paní je rovné všechno. Stal se jejím rukojmím, snaží se dívat na někoho jiného, ale nedaří se mu to. Kromě toho se mu Susan hodně líbí. Dlouhé šedé vlasy jí padají přes ramena jako tající ledovec. Robbert si odplivne na zem. Jules se ohromeně dívá na slinu v písku. „Vždyť toho je jak pudinku v kelímku?!“ Zahanbený

Robbert něco nesrozumitelně zamumlá. Připomíná Julesovi fotky starých písničkářů, od nichž jeho otec přebírá myšlenky, které už by ve svém věku raději mít neměl. Robbert má divoké, mastné kudrnaté vlasy a na bradě drsné strniště. Čerstvý sedmdesátník, kterému se za ta léta podařilo proměnit neschopnost pečovat o sebe v elegantní styl. Ošoupané džíny a kožený kabát, o kterých si Jules právem říká, jestli si je Robbert nebere i do vany.

Robbert se podívá na nebe, uvolní čelist a vydá ze sebe tichý nesmyslný výkřik.

Ještě než si Jules stačí pomyslet, co to má znamenat, udělá Susan krok vpřed. Lis, Gerrit a Robbert se na ni zpříma podívají. Susan pomalu skloní hlavu, smutná ledová královna s chmýřím na šíji. A jako by to bylo znamení, po kterém jsou všechna očekávání zbytečná, odejdou Lis, Robbert a Susan, odkud přišli. Už se na Julesa neohlédnou, žádné pokývnutí ani pohled. Každý jde ke své straně kulaté zdi. Jen Gerrit zůstane stát.

Jules se na něj lakonicky podívá.

„Neměl bych vám teď dát svůj dárek?“

„Jo, jasně,“ odpoví Gerrit. „Jsem vážně zvědavěj. Předám ho pak ostatním.“

Jules může spustit: „Sám jsem to nevymyslel, ale nakreslím vám to.“

Jules ukročí dozadu. Podívá se Gerritovi triumfálně do očí a teatrálně uhladí nohou zem. Odkopne větší kámen a špičkou boty vyryje pár trsů trávy, až má volnou plochu o velikosti jednoho kroku. Z kapsy vytáhne list papíru.

„Teď se dobře dívejte.“

Čte v tichosti, neartikulovaně a mechanicky si mumlá věty. Když skončí, obřadně opět list složí, vytáhne z kapsy dva malé kamínky a dopis zase rozbalí.

„Tenhle dopis jsem dostal od pana Hanse. Chtěl, ať vám ho předám. Říkal, že je to dobrou dárek.“

„Pan Hans!“ zareaguje pobaveně Gerrit.

Jules čekal, že když vysloví Hansovo jméno, Gerrit se nadšením nezmuže na slovo. Ten se však zdá být nanejvýš lehce pobavený. Jules nerušeně pokračuje: „Hra se jmenuje: Předchůdce.“

Gerrit si povzdychne.

„Co je?“

„Jenom... no, Hans nám tu hru posílal už víckrát. Kvůli tomu se nemusíš tvářit tak zklamaně. Je dost zvláštní, že ji poslal po klukovi v tvém věku. Hans ji dává jen lidem, o kterých si myslí, že by mohli ohlašovat novou etapu v životě u zdi. Když někoho podezírá, že by mohl být Předchůdce, dá mu s sebou tohle.“

„Takže už ji znáte?“

„No jasně,“ odpoví Gerrit.

Jules nedokáže skrýt své rozčarování.

„Je to jednoduchá hra,“ pokračuje Gerrit, „Tak jednoduchá, že už s ní nikdy nebudeš moct přestat. Tak už to s nejjednoduššíma věcmi chodí.“

„A jak se teda hraje?“

„Hans ti to neřekl?“

„Jo, ale chci se ujistit, že ji opravdu znáte.“

„Aha! Máme tady seriózní návštěvu.“

„Tak mi vysvětlíte...“

Gerrit umí takovou dětskou neomalenost ocenit. Poznává tu drzou zvědavost. Hans vybral vhodnou povahu. Začne s ním mluvit jako s dospělým.

„Dobrá, vysvětlím ti to. Dávej bacha, chlapče. Předchůdce: historie, pravidla a cíl hry.“

Jules září radostí.

„Víš,“ začne Gerrit, „že spousta lidí má tendenci připravovat se na nejhorší. A mají pravdu. Všichni se pomalu jeden po druhém řítíme do záhuby, takže je lepší být připravenej. Proto si lidi sjednávají pojištění. Hlavně v tom musíme pokračovat. Nikdo nepřežije. Ale jen málokdo zemře okamžitě. Proto je rozumný uzavřít kopy pojistěček. Ať žije pojišťovnictví. I když se tím nikdy nepředelo žádný kalamitě, se sjednaným pojištěním je člověk alespoň připravenej na nejhorší. Ale jak by vypadalo lidstvo a planeta, když bychom se mohli stejně pořádně, nakolik to dělá pojišťovnický průmysl, připravit na nejlepší. Pojišťovnictví už existuje. Teď ještě, aby vzniklo odjišťovnictví. Je jasný, že přijdou katastrofy. Jak tam ale dostat jiskřičku nejistoty? A to je důvod, proč Hans před lety vymyslel tuhle hru.“

Ke Gerritovu překvapení se zdá, že to Jules dokonale chápe. Možná že se v tom chlapci mýlí, ale má pocit, že klidně může ve svém vysvětlování přeradit na vyšší rychlost.

„Ten impozantní květinový koberec pojišťovacích produktů potvrzuje naši odvěkou schopnost reagovat na příchod katastrof. Synapse, nervové cesty a celá baterie biologických funkcí vědomí, díky kterým se připravujeme na nejhorší, jsou všechny výjimečně dobře vycvičený a hodně rozvinutý. Odhalujeme si navzájem svý životy ve formátovaných příbězích, ve kterých se dějí strašidelný věci, který se na konci vyřeší. Ale kdo nám poví úžasný příběhy, ve kterých se nám náš společný obyčejný život ukáže jako strašidelně neřešitelný? Pečujeme o svůj pocit nebezpečí, rozumně plodíme plány a přemýšlíme ve schématech, abychom byli líp připravený na neštěstí, který nepochybně přijde. Ale kdo udělá místo pro geniální nevědění? Jak můžeme reagovat na svobodu milující nejistotu, která dokáže to, co určitě přijde, znejistět? Jaký funkce vědomí musíme nastartovat, abychom se připravili na nejlepší?“

Teď se Gerritovi zdá, že se Julesovi zatočila hlava. Nedokáže rozpoznat, jestli za to může pochopení nebo únava.

„A k procvičení našich synapsí, který nás připravujou na nejlepší, je tady Předchůdce. Hra, kterou ti dal s sebou Hans. Jak už jsi mezitím nepochybně sám zjistil, musíš na zem položit dva kameny na vzdálenost metr od sebe. Hráči se postaví kolem těch dvou kamenů, co leží v přímce, a začnou vyprávět.“

„A co? Co musí vyprávět?“ zeptá se Jules, který není tak vyvedený z míry, jak se Gerrit obával.

„Třeba doporučení, jednoduchý tipy, který můžou zlepšit nepříjemný nebo přímo problematický situace. A sem tam i něco odvážnějšího. Například poslední dobou sem chodí jeden člověk, kterej povídá o Vodoplameni. Jde o novou měnu, kterou zavádí, a má s ní nečekaný úspěch. I když ještě neexistuje jediná mince, žádná bankovka a ani nic digitálního. Vodoplamen se jen vyslovuje, ani se nikam nezapisuje, a uchovává se jako jizva v puse nebo v uchu. Šustící záhada. Zvláštní je, že si za Vodoplamen nemůžeš nic koupit. Vodoplamen konečně překonal paradigmatu nakoupit a prodat. Vodoplamen není určenej k získávání a šetření, ale aby se člověk něčeho zbavil. Kdo něco rozdává, až mu toho zbude nula, zaslouží si jeden Vodoplamen. Jenom ten, kdo už nějaký Vodoplamen má, ti ho může pošeptat do ucha. Přesný znění Vodoplamene je přísně tajný. Víím, že člověk, který už si jednou Vodoplamen vydělal, jich může rozdat nekonečně moc. Vodoplamen můžeš získat tak, že rozdáš věci a majetek, třeba auta nebo stavební materiál, ale i tak, že budeš dávat lekce plavání nebo když někomu dobře zahraješ na piano... a v tu chvíli se objeví Vodoplamen. Ten, kdo už má jeden nebo více Vodoplamenů, může rozhodnout o tom, že ti taky jeden dá. Podle svýho vynálezce je Vodoplamen první měna, která není nic víc než zpečetění generozity. Je to první systém, kterej konečně opouští myšlenku ,ekonomika něco

za něco, tu špatně vyloučenou placentu starozákonní viny a odpuštění. Vodoplamen je pečeť hrdýho dárece, první peníze tepaný thymotickým ohněm generózní duše. Ekonomika Vodoplamene je hotovost předávaná verbálně do ucha. Konečně, sám jsem vážně zvědavěj, jak se to bude dál vyvíjet, je to dost slibný. A nutno dodat: ten člověk je vytrvalej, každěj týden je tady zas, postaví se ke dvěma kamenům na zemi a hraje dál.

Ale často se během hraní Předchůdce vypráví mnohem bazálnější věci: jako jak založit kompost na balkoně nebo na terase ve městě.“

„To je všechno?“ zeptá se Jules.

„Jo, je to jednoduchý jak facka,“ odpoví Gerrit. „Postáváte okolo těch dvou kamenů a navzájem se připravujete na nejlepší. To se může dít přinášením novejch myšlenek, ale taky vylepšenýma verzema starých příběhů. Při řešení a spasení, který přináší jen další problémy, což se taky většinou děje, musíš znovu začít a pokračovat. Vyprávět dál. Znovu vymýšlet. Líp neuspět. A zase znovu začít. A to musíš dělat tak dlouho, dokud se někomu nepodaří povědět maximální skutečnej příběh.“

„A jak to vypadá?“ zeptá se Jules.

„Netuším. To neví nikdo. Ale podle Hanse poznáš, že hra skončila, když ty dva kameny, který tady leží, najednou utvoří dokonalej kruh. První, komu se podaří říct příběh, při kterým se to stane: ohnout čáru mezi těma dvěma kameny do kruhu, vyhrál.“

Jules se zašklebí. „To není moc jednoduchý.“

„Ještě víc: není to ani žádoucí,“ směje se Gerrit.

Jules se necítí dobře. Ten Gerrit si z něj utahuje. Je samozřejmě úplně nemožné, aby se to kdy opravdu stalo nebo mohlo stát. Ale podle Gerrita to není ani žádoucí. „Tak proč ji hrát, když to ani nemůže, a dokonce nesmí skončit?“

„Kvůli hře samotné. Je to absolutní hra. Vyprávíš a učíš se. Provičujeteš synapse a drobný svaly. Připravuješ se tím na nejlepší. A tak se stáváš lepším, a kdo ví, třeba skutečně zlepšuješ i další lidi. Ale dobrá: tohle nikdy. Nikdy to nebude dobrý. Možná to někdy bude o něco lepší, ale nikdy nebude nic dobrý. Ten, kdo chce hrát Předchůdce, by se měl radši vzdát veškerý naděje na spásu.“

To už Julesovi vůbec nejde do hlavičky.

„A tos chtěl hrát se mnou?“

„Promiň, chlapče, já už jsem moc starej. Je to hra na zabíjení času.“

Odpověď dohání Julesa na pokraj zoufalství, ale drží se statečně: „Já čas mám,“ řekne a rozkročí se.

„Já taky. Ještě trochu,“ Gerrit napřímí hlavu a v očích mu zajiskří. „Ale jestli musíš hrát, dokud kameny neutvoří kruh, pak budeš muset zabít ohromný množství času. A to už nemám. Půjčíš mi ještě ten papír?“

Jules mu podá dopis, který mu dal Hans.

Gerrit předčítá:

„Musíš hrát, než čas povolí. Musíš být tím, co vyprávíš, natolik napřed, že předběhneš dějiny. Zabítý čas, předběhnuté dějiny, a jejich krvácející koloběh budou zbytečné. Až tehdy se dostaneš na místo, kde už nejsou žádní Předchůdci potřeba. Až tehdy to skončí a začne den květin hněvu a mírového hnoje.“

Je to úplně nanic, pomyslí si Jules. Jeho dobrodružství sotva začalo a už teď vůbec ničemu nerozumí. Jules dokáže na svůj věk hodně, to si sám dobře uvědomuje. Ale tohle nikdy nepochopí. Věty se mu v hlavě kroutí jako úhoři. Gerrit si všimne, že mladému hostu není dvakrát příjemně. Pobaví ho to.

„Hansovy hry jsou tak absolutní, že se dají jen těžko hrát. Přečti mi ještě poslední větu pravidel hry.“

Jules vezme nabízený papír a svědomitě a horlivě čte: „HRA KONČÍ, KDYŽ SE OPICE A LIDÉ, POČÍTAČE A DŘEVO, GRAMATIKA A ŠMIKRET-JO! SEJDOU VE ZRUŠENÉM ČASE.“

Nechá papír klesnout a zmučeně pohlédne na Gerrita. Ten stařec si z něj dělá blázný.

„Můžu tě ujistit, že to radši nechceš zažít,“ řekne Gerrit.

Julesa nenapadá, jak by na to ještě mohl zareagovat.

„Ne, radši ne,“ zní navzdory všemu ještě vcelku hrdinsky. „Ale proč nám to teda Hans dával?“

„Podívej, i ten, kdo se připravuje na nejhorší, si samozřejmě nepřeje, aby se to nejhorší stalo. To, že máš pojištění proti požáru a v autě používáš pásy, ještě neznamená, že se ty katastrofy stanou. Stejně tak to platí pro toho, kdo se připravuje na nejlepší. Cvičíš, trénuješ a připravuješ se, ale to ještě neznamená, že spása opravdu přijde. Ráj je stejně totalitní jako peklo.“

Gerritova slova sice k Julesovi pronikají, ale nikde se nezachytávají, šplouchají jedno přes druhé, točí se mu z toho hlava.

„Takže kdyby ti to nevadilo, nebudu teď s tebou hrát. Zabralo by nám to čas. Vyřídíš ‚mé díky‘ panu Hansovi? Protože i tak je to od něj samozřejmě pozorný.“

„Ano, ano, jasně.“ Stejně, jako před chvílí položil svůj hlas do vážné hloubky, vyletí z něj teď vysokým hláskem do všech stran. „Vyřídím,“ pípne.

Neobratně se patou vrtá v písku.

„Ale ty máš očividně chuť hrát,“ poznamená Gerrit.

„Ne, to ne,“ Jules zrudne, své entré trapně pokazil, pomyslí si, je nenávratně ztracený ve hře, která ho totálně chytla, ale kterou on sám chytit neumí. „Néé, néé.“ Neplánoval, že ještě ke všemu ze sebe bude vydávat zvuky jako ovce. Vzchopí se: „Mně osobně